سیاست

ماموریت پزشکیان به سفیران جدید ایران در ۵ کشور جهان

رییس جمهور در آیین معارفه و بدرقه سفرای جدید جمهوری اسلامی ایران در امارات متحده عربی، یونان، ایتالیا، اوگاندا و سنگال با تأکید بر دفاع از منافع ملی و گسترش روابط چندجانبه، خطاب به آنان گفت حامل پیام برادری، دوستی و وحدت باشید و بر پرهیز از دعواهای مذهبی و دینی تأکید کرد.
مسعود پزشکیان در جریان مراسم بدرقه و معارفه سفرای جدید جمهوری اسلامی ایران در کشورهای امارات متحده عربی، یونان، ایتالیا، اوگاندا و سنگال ضمن آرزوی موفقیت در انجام امور ماموریت‌های محوله و گسترش تعاملات همه‌جانبه با کشورهای مذکور اظهار داشت: امیدوارم سفر خوبی در پیش داشته باشید و ماموریت‌های خود را به درستی در مسیر دفاع از منافع ملی و گسترش مراودات چندجانبه و به‌طور خاص اقتصادی انجام بدهید. رییس جمهور با تأکید بر تعمیق ارتباطات فرهنگی و چندجانبه با همسایگان و سایر کشورها این ماموریت را به سفرا ابلاغ کرد تا محیط را برای تقویت روابط چندجانبه و توسعه مراودات علمی فرهنگی اقتصادی ورزشی و هنری فراهم کنند.
پزشکیان با قرائت بخشی از آیات قرآن و با اشاره به برخی از روایات بر ضرورت دوستی و همگرایی اسلامی تأکید کرد و گفت: تمامی کشورها باید در جهت تقویت دوستی و پرهیز از تنش و دعوا تلاش کنند زیرا براساس آیات و روایات همه ما کشورهای مسلمان و همسایگان امت و ید واحده هستیم؛ بنابراین شما عزیزان حامل پیام برادری، دوستی و وحدت باشید. چنانچه همکاری‌های ما با سایر کشورهای منطقه و همسایگان تقویت شود می‌توانیم مجلس مشترک اسلامی داشته باشیم که عامل پیشرفت و توسعه جامعه اسلامی خواهد شد همچنین امنیت را در منطقه فراهم خواهد کرد.
رییس جمهور وجود وحدت و انسجام اسلامی را ضرورتی انکارناپذیر در برابر دشمنی‌های رژیم صهیونیستی برشمرد و تصریح کرد: ضرورت دارد از دعواهای مذهبی و دینی پرهیز کنیم و انسجام اسلامی را در منطقه گسترش بدهیم. حرکت در مسیر دستورات الهی سبب می‌شود تا هیچ‌گاه اسراییل جرأت نکند تا به کشورهای اسلامی چشم طمع داشته باشد و به آنها حمله کند. منطقه ما مملو از ثروت و سرمایه است باید به یکدیگر کمک کنیم تا همه در تمامی ابعاد فرهنگی، سیاسی اقتصادی پیشرفت کنیم. پزشکیان دوری از منیت را پیش‌نیاز وحدت و انسجام میان کشورهای اسلامی و منطقه برشمرد و گفت: تمامی پیروان ادیان ابراهیمی بر اساس آیات قرآن به نوعی مسلمان هستند. همه باید رنگ خدایی بگیریم و خداگونه باشیم و در مسیر درست گام برداریم. در این بین رایزنان فرهنگی باید انتقال‌دهنده فرهنگ و تمدن اسلامی و ایرانی باشند و در پی خدمت به مردم جامعه هدف قرار بگیرند.
در بخشی از این مراسم آقایان حمیدرضا دهقانی سفیر جدید جمهوری اسلامی ایران در امارات متحده عربی، محمود حیدری سفیر جدید جمهوری اسلامی ایران در یونان، علی‌اکبر رضایی سفیر جدید جمهوری اسلامی ایران در ایتالیا، رضا نوریان سفیر جدید جمهوری اسلامی ایران در اوگاندا و حمید مرادخانی سفیر جدید جمهوری اسلامی ایران در سنگال معرفی شدند.
همچنین هر یک از سفیران در سخنانی به تشریح و تبیین راهبرد و ماموریت خود در کشورهای موردنظر در راستای گسترش روابط چندجانبه و توسعه همکاری‌ها پرداختند. همچنین مسعود پزشکیان رییس جمهوری اسلامی ایران در آیین رسمی دریافت استوارنامه آقای «کریستین آتزن» سفیر جدید دانمارک در جمهوری اسلامی ایران، با تأکید بر رویکرد صلح‌طلبانه و تعامل‌گرایانه ملت ایران، اظهار داشت: ملت ایران در طول تاریخ همواره ملتی صلح‌طلب بوده و صلح، آرامش، ارتباط سازنده و تعامل سالم با سایر کشورها را دنبال کرده است و دانمارک نیز یکی از کشورهایی است که ایران خواهان توسعه روابط و تعاملات با آن است.
رییس جمهور با اشاره به برخی برداشت‌ها و تصورات شکل گرفته در اروپا نسبت به جمهوری اسلامی ایران تصریح کرد: ذهنیتی که در میان برخی کشورهای اروپایی نسبت به ایران شکل گرفته، ذهنیت دقیق و منطبق با واقعیت‌های ایران نیست و اطمینان دارم شما در مدت حضور خود در ایران می‌توانید واقعیت‌های جامعه، فرهنگ و تمدن ایران را از نزدیک مشاهده کرده و در اصلاح این ذهنیت و انتقال تصویری دقیق‌تر و واقع‌بینانه‌تر از ایران نقش‌آفرین باشید.
دکتر پزشکیان با تأکید بر آمادگی جمهوری اسلامی ایران برای توسعه تعاملات و همکاری‌های دوجانبه افزود: ما از هرگونه همکاری، انتقال تجربه و مشارکت با کشورهای مختلف، از جمله دانمارک، در حوزه‌های اقتصادی، علمی و فرهنگی استقبال می‌کنیم و معتقدیم توسعه تعاملات در این عرصه‌ها می‌تواند زمینه‌ساز تعمیق روابط و تقویت مناسبات میان دو کشور باشد.
رییس جمهور ابراز امیدواری کرد سفیر جدید دانمارک در دوره ماموریت خود در تهران بتواند در مسیر تحکیم و توسعه روابط دوجانبه گام‌های موثری بردارد و گفت: امیدوارم در مدت حضور خود در ایران، در راستای گسترش روابط جمهوری اسلامی ایران و دانمارک در همه زمینه‌ها موفق باشید.
سفیر جدید دانمارک در ایران نیز در این دیدار ضمن ابراز خرسندی از آغاز ماموریت خود در جمهوری اسلامی ایران، اظهار داشت: از حضور در ایران خرسندم و تحت تأثیر تمدن زیبا، تاریخ و فرهنگ کم‌نظیر مردم ایران قرار گرفته‌ام.
«کریستین آتزن» با تأکید بر مسوولیت خود در قبال انتقال واقعیت‌های ایران به کشورش گفت: به عنوان سفیر دانمارک تلاش خواهم کرد توصیفی دقیق، واقع‌بینانه و منصفانه از ایران مخابره کنم. این تعهد را دارم و آن را با کمال صداقت انجام خواهم داد.
وی با اشاره به ماموریت دیپلماتیک خود برای تقویت مناسبات میان دو کشور افزود: امیدوارم بتوانم در مسیر توسعه و تعمیق روابط ایران و دانمارک نقش موثری ایفا کنم و زمینه‌های جدیدی برای گسترش تعاملات و همکاری‌های دوجانبه فراهم آورم. سفیر دانمارک در ادامه با اشاره به رویکرد داصولی کشورش در عرصه روابط بین‌الملل اظهار داشت: دانمارک به چندجانبه‌گرایی و حاکمیت قانون متعهد است و ماموریت من نیز بر همین اصول استوار خواهد بود. وی تأکید کرد: تلاش خواهم کرد در چارچوب مسوولیت دیپلماتیک خود، ضمن تقویت شناخت متقابل، به توسعه روابط و تعاملات میان دو کشور کمک کنم.

دلار فراتر از تورم

چرا نرخ ارز در اقتصاد ایران جهش می‌کند؟

افزایش نرخ دلار در اقتصاد ایران پدیده‌ای نیست که بتوان آن را صرفا به تصمیم‌ها یا عملکرد یک دولت نسبت داد. روند کاهش ارزش پول ملی و افزایش نرخ ارز، سابقه‌ای چند دهه‌ای دارد و در دوره‌های مختلف، تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل اقتصادی، سیاسی و خارجی تکرار شده است. آنچه در مقاطع مختلف تغییر کرده، شدت و سرعت این روند بوده است؛ به‌ویژه زمانی که اقتصاد ایران با شوک‌های جدیدی در درآمدهای ارزی، تجارت خارجی، تحریم‌ها، جنگ و انتظارات اقتصادی مواجه شده است. از این منظر، برای تحلیل وضعیت فعلی بازار ارز باید میان دو موضوع تفاوت قائل شد: نخست، روند بلندمدت افزایش نرخ اسمی دلار که بخشی از آن بازتاب تورم و کاهش قدرت خرید پول ملی است و دوم، جهش‌هایی که در برخی مقاطع باعث شده‌اند نرخ ارز با سرعتی بیشتر از تورم افزایش پیدا کند. بررسی نرخ ارز حقیقی به قیمت‌های ثابت مهر ۱۴۰۵ نیز نشان می‌دهد که در برخی دوره‌های مهم، دلار تنها متناسب با تورم حرکت نکرده و از آن جلو زده است. خروج امریکا از برجام، تشدید آثار تحریم‌ها در سال ۱۳۹۹ و در نهایت دوره جنگ رمضان و محاصره دریایی، سه مقطعی هستند که در آنها نرخ ارز حقیقی با جهش همراه شده است. این تجربه نشان می‌دهد هر گاه علاوه بر عوامل داخلی، یک شوک جدی به درآمدهای ارزی، تجارت خارجی یا انتظارات وارد شده، نرخ ارز توانسته برای مدتی مسیری متفاوت از روند معمول تورم طی کند.

افزایش نرخ دلار روندی قدیمی‌تر از دولت‌ها
برای درک وضعیت امروز بازار ارز، نخست باید از این تصور فاصله گرفت که افزایش نرخ دلار پدیده‌ای متعلق به یک دولت یا یک دوره سیاسی مشخص است. اقتصاد ایران طی چند دهه گذشته با تورم مزمن و کاهش تدریجی قدرت خرید پول ملی مواجه بوده و طبیعی است که در چنین اقتصادی نرخ اسمی ارز نیز در بلندمدت افزایش پیدا کند. به بیان ساده، وقتی سطح عمومی قیمت‌ها در داخل کشور برای سال‌های طولانی با سرعت بالایی افزایش می‌یابد، نمی‌توان انتظار داشت نرخ ارز برای همیشه در یک سطح اسمی ثابت باقی بماند. بنابراین بخشی از افزایش نرخ دلار، نتیجه همان روند بلندمدت تورم و کاهش ارزش پول ملی است. اما مساله از جایی پیچیده‌تر می‌شود که نرخ ارز با سرعتی بیشتر از تورم حرکت کند. در چنین شرایطی دیگر نمی‌توان تمام افزایش نرخ دلار را با تورم داخلی توضیح داد. در اینجا عواملی مانند کاهش درآمدهای ارزی، محدود شدن تجارت خارجی، کاهش دسترسی به منابع ارزی، افزایش تقاضای احتیاطی و تغییر انتظارات وارد محاسبات می‌شوند. همین تفاوت است که بررسی نرخ ارز حقیقی را اهمیت می‌دهد.

نرخ ارز حقیقی چه چیزی را نشان می‌دهد؟
برای مقایسه نرخ ارز در سال‌های مختلف، صرف مقایسه قیمت اسمی دلار چندان معنادار نیست؛ چرا که سطح عمومی قیمت‌ها در اقتصاد ایران طی این سال‌ها تغییرات بزرگی داشته است. به همین دلیل، نرخ ارز به قیمت‌های ثابت مهر ۱۴۰۵ محاسبه شده تا اثر تغییر سطح عمومی قیمت‌ها در طول زمان از ارقام اسمی حذف شود. به بیان ساده، اعداد نرخ ارز حقیقی نشان می‌دهند دلار در هر مقطع، با در نظر گرفتن قدرت خرید و سطح قیمت‌های مهر ۱۴۰۵، معادل چه نرخی بوده است. برای مثال، وقتی نرخ ارز حقیقی در مهر ۱۳۹۷ معادل ۲۷۴ هزار تومان محاسبه می‌شود، این عدد به معنای آن نیست که در آن زمان دلار ۲۷۴ هزار تومان قیمت داشته است. بلکه نرخ مشاهده‌شده در آن مقطع پس از تعدیل اثر تورم، معادل ۲۷۴ هزار تومان به قیمت مهر ۱۴۰۵ بوده است. در مقابل، عدد ۲۴۹ هزار تومان در ابتدای مهر ۱۴۰۵ به نرخ ارز همان مقطع مربوط می‌شود و دیگر نیازی به تعدیل زمانی ندارد. بنابراین مقایسه این دو عدد، مقایسه نرخ ارز حقیقی در دو مقطع مختلف است. این مقایسه یک نکته مهم را نشان می‌دهد: در برخی دوره‌ها نرخ ارز صرفا همراه با تورم حرکت نکرده، بلکه به دلیل وقوع شوک‌های جدید، از روند تورم جلو زده است.

سه مقطع مهم جهش نرخ ارز حقیقی
اگر افزایش نرخ ارز تنها بازتاب تورم داخلی و رشد نقدینگی باشد، انتظار می‌رود رشد اسمی دلار تا حد زیادی متناسب با تورم حرکت کند. در این حالت نرخ ارز حقیقی در بلندمدت ثبات نسبی بیشتری خواهد داشت. اما تجربه اقتصاد ایران نشان می‌دهد چنین رابطه‌ای همیشه برقرار نبوده است. خروج امریکا از برجام یکی از مهم‌ترین مقاطعی بود که بازار ارز با یک شوک جدید مواجه شد. با افزایش نااطمینانی درباره آینده روابط خارجی و دسترسی ایران به منابع ارزی، نرخ ارز تنها تحت تأثیر تورم داخلی قرار نگرفت و انتظارات نیز به عامل تعیین‌کننده‌ای تبدیل شد. مقطع بعدی، تشدید آثار تحریم‌ها در سال ۱۳۹۹ بود. کاهش درآمدهای ارزی و دشوارتر شدن تجارت خارجی در کنار سایر مشکلات اقتصاد داخلی، فشار بر بازار ارز را افزایش داد. در این دوره نیز نرخ ارز توانست با سرعتی بیشتر از روند تورم حرکت کند. در نهایت، دوره جنگ رمضان و محاصره دریایی نیز یک شوک جدید به بازار ارز وارد کرده است. در این دوره، علاوه بر آثار معمول تورم و نقدینگی، نگرانی درباره درآمدهای ارزی، ظرفیت تولید و صادرات، تجارت خارجی و دسترسی به منابع ارزی افزایش پیدا کرده است. بنابراین تجربه این سه دوره نشان می‌دهد جهش نرخ ارز در اقتصاد ایران معمولا زمانی شدیدتر شده که یک عامل بیرونی یا یک شوک جدی به متغیرهای بنیادین اقتصاد اضافه شده است.

دلار آینده اقتصاد را زودتر از آمارها می‌بیند
یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های بازار ارز، پیش‌نگر بودن آن است. بازار لزوما منتظر نمی‌ماند تا کاهش درآمدهای نفتی، کسری بودجه یا رشد نقدینگی ابتدا در آمارهای رسمی ثبت شود و سپس واکنش نشان بدهد. اگر فعالان اقتصادی انتظار داشته باشند یک شوک سیاسی یا تجاری در آینده درآمدهای نفتی و دسترسی کشور به منابع ارزی را کاهش بدهد، واکنش بازار ارز می‌تواند از همان ابتدا آغاز شود. برای نمونه، انتظار کاهش درآمدهای ارزی می‌تواند احتمال افزایش کسری بودجه در آینده را بالا ببرد. اگر این کسری در نهایت از طریق منابع پولی تأمین شود، می‌تواند به رشد پایه پولی، نقدینگی و در ادامه تورم منجر شود. بازار ارز بخشی از این زنجیره را پیش‌بینی می‌کند و به همین دلیل ممکن است نرخ دلار پیش از آنکه تمام آثار تورمی یک شوک در اقتصاد ظاهر شود، افزایش پیدا کند. به همین دلیل، در دوره‌های پرریسک نمی‌توان انتظار داشت رابطه معمول میان تورم و نرخ ارز بدون تغییر باقی بماند. نرخ ارز ممکن است یک گام جلوتر از تورم حرکت کند، زیرا بخشی از قیمت آن منعکس‌کننده انتظارات درباره آینده است.

تورم انتظاری؛ عاملی که دلار را بالا می‌برد
در اقتصادهایی که تورم مزمن وجود دارد، انتظارات نقش مهمی در رفتار مردم و بنگاه‌ها ایفا می‌کند. وقتی فعالان اقتصادی احتمال می‌دهند قدرت خرید پول ملی در آینده کاهش پیدا کند، بخشی از آنها تلاش می‌کنند دارایی خود را به ابزارهایی تبدیل کنند که تصور می‌کنند در برابر کاهش ارزش پول مقاوم‌تر هستند. ارز در چنین شرایطی تنها وسیله پرداخت برای واردات یا یک نهاده تجاری نیست؛ می‌تواند به دارایی برای حفظ ارزش نیز تبدیل شود. در شرایط نااطمینانی، خانوارها و بنگاه‌ها ممکن است تقاضای احتیاطی خود برای ارز را افزایش بدهند. حتی صادرکنندگان و دارندگان ارز نیز ممکن است به دلیل ابهام درباره آینده، ارز خود را با سرعت و حجم گذشته وارد بازار نکنند.
در نتیجه ممکن است دو اتفاق هم‌زمان رخ دهد: تقاضای احتیاطی افزایش پیدا کند و عرضه ارز کاهش یابد. ترکیب این دو عامل می‌تواند فشار قابل توجهی بر نرخ ارز ایجاد کند؛ فشاری که الزاما در همان لحظه به همان اندازه در نرخ تورم داخلی منعکس نمی‌شود.

جنگ، کاهش درآمد ارزی و اختلال در تجارت
در شرایط فعلی، افزایش نااطمینانی ناشی از جنگ و محاصره اقتصادی، اهمیت این عوامل را بیشتر کرده است. از یک سو، کاهش درآمدهای نفتی فشار مستقیمی بر منابع ارزی کشور وارد می‌کند. از سوی دیگر، آسیب دیدن بخشی از ظرفیت‌های تولیدی و صادراتی در جریان جنگ می‌تواند توان ارزآوری اقتصاد را کاهش بدهد. اقتصادی که بخشی از ظرفیت تولید و صادرات خود را از دست می‌دهد، طبیعتا با محدودیت بیشتری در سمت عرضه ارز مواجه خواهد شد. صنایع صادراتی در صورت آسیب دیدن، علاوه بر خسارت تولیدی، با کاهش درآمد ارزی نیز مواجه می‌شوند. در کنار این موضوع، محاصره دریایی و اختلال در تجارت خارجی نیز می‌تواند دسترسی موثر اقتصاد به منابع ارزی را دشوارتر کند. حتی اگر درآمد اسمی صادرات در مقاطعی حفظ شود، محدود شدن مسیرهای تجاری، دشواری انتقال پول و مشکلات مربوط به دسترسی به درآمدهای ارزی می‌تواند عرضه موثر ارز در بازار را کاهش بدهد. در چنین شرایطی، افزایش تقاضای احتیاطی برای نگهداری ارز از یک طرف و کاهش عرضه آن از سوی صادرکنندگان از طرف دیگر، فشار مضاعفی بر نرخ ارز ایجاد می‌کند. بنابراین بخشی از جهش اخیر را نمی‌توان صرفا با تورم یا نقدینگی توضیح داد. مجموعه‌ای از شوک‌های هم‌زمان در سمت عرضه ارز، تجارت خارجی و انتظارات در حال اثرگذاری بر بازار است.

آیا دلار دوباره مانند سال‌های ۹۷ و ۹۹ سقوط خواهد کرد؟
تجربه سال‌های گذشته این پرسش را ایجاد کرده که آیا پس از جهش‌های مکرر نرخ ارز، باید انتظار ریزش شدید دلار را داشت. پاسخ به این سوال به علت جهش بستگی دارد. اگر بخشی از افزایش نرخ ارز ناشی از یک شوک انتظاری باشد و سپس آن انتظار تغییر کند، امکان اصلاح نرخ وجود دارد. همانطور که در دوره‌های گذشته نیز بازار پس از جهش‌های شدید، دوره‌هایی از کاهش یا اصلاح را تجربه کرده است. اما اگر عوامل بنیادی مانند تورم مزمن، کاهش قدرت خرید پول ملی، محدودیت در درآمدهای ارزی و مشکلات تجارت خارجی همچنان پابرجا باشند، نمی‌توان انتظار داشت صرفا با یک کاهش مقطعی، روند بلندمدت نرخ ارز معکوس شود. به عبارت دیگر، میان «اصلاح نرخ ارز» و «حل مساله ارز» تفاوت وجود دارد. ممکن است بازار پس از یک جهش، مدتی عقب‌نشینی کند؛ اما تا زمانی که عوامل ایجادکننده فشار بر ارزش پول ملی تغییر نکرده باشند، نمی‌توان از پایان روند بلندمدت افزایش نرخ ارز سخن گفت.

برنامه دولت برای بازگرداندن ثبات
در چنین شرایطی، دولت نیز تلاش کرده است مدیریت بازار ارز را در قالب برنامه‌ای گسترده‌تر برای عبور از شرایط اقتصادی پس از جنگ دنبال کند.
سیدعلی مدنی‌زاده، وزیر امور اقتصادی و دارایی، از تدوین یک برنامه هفت‌محوری برای عبور از شرایط اقتصادی ناشی از جنگ خبر داده و بازگرداندن ثبات اقتصادی، کنترل تورم و نرخ ارز را یکی از محورهای اصلی این برنامه عنوان کرده است. به گفته وزیر اقتصاد، پس از حملات نظامی، کشور وارد مرحله‌ای از جنگ اقتصادی شده که آثار آن در زندگی مردم قابل لمس است. یکی از ابعاد این وضعیت نیز ایجاد تنگنا در تأمین منابع بودجه از طریق فشارهای سیاسی و اقتصادی است؛ مساله‌ای که دولت اعلام کرده برای آن به دنبال منابع جایگزین است. در کنار کنترل تورم و نرخ ارز، حمایت از تولید و اشتغال، حمایت از تولید و شرکت‌های دانش‌بنیان، حمایت از سرمایه‌گذاری، تسهیل تجارت، مدیریت ناترازی انرژی و حمایت از معیشت نیز در برنامه هفت‌محوری دولت قرار گرفته است. ایجاد کارگروه «نوسازی» در وزارت اقتصاد نیز با همین نگاه مطرح شده است؛ به این معنا که آسیب‌های وارد شده به شرکت‌های دانش‌بنیان و سایر مجموعه‌های مشمول برنامه بازسازی، تنها با بازسازی جبران نشود و نوسازی نیز در دستور کار قرار بگیرد. در این چارچوب قرار است ظرفیت شبکه بانکی، بازار سرمایه، سازمان امور مالیاتی و گمرک در کنار یکدیگر قرار گیرند تا فرآیند بازسازی و نوسازی با هزینه کمتر و سرعت بیشتری انجام شود.

مساله فقط مدیریت قیمت دلار نیست
آنچه از مجموعه این عوامل می‌توان دریافت، این است که مدیریت بازار ارز صرفا به معنای مداخله کوتاه‌مدت برای پایین آوردن قیمت دلار نیست. ثبات پایدار نرخ ارز نیازمند مجموعه‌ای از شرایط است که بخشی از آنها خارج از بازار ارز قرار دارند. کنترل تورم، مدیریت نقدینگی، حفظ و افزایش درآمدهای ارزی، تقویت تولید و صادرات، تسهیل تجارت خارجی، کاهش نااطمینانی و ایجاد چشم‌انداز قابل پیش‌بینی برای فعالان اقتصادی، همگی بر رفتار بازار ارز اثر می‌گذارند. از سوی دیگر، سیاست خارجی نیز در این میان اهمیت ویژه‌ای دارد. تجربه مقاطع گذشته نشان داده است که هر گاه یک شوک خارجی دسترسی ایران به منابع ارزی یا تجارت خارجی را محدود کرده، نرخ ارز واکنش شدیدی نشان داده است. بنابراین افق سیاست خارجی و میزان نااطمینانی درباره آینده روابط اقتصادی و تجاری کشور، بخشی از انتظاراتی است که بازار ارز در قیمت‌های خود لحاظ می‌کند. اگر چشم‌انداز سیاست خارجی به سمت کاهش فشار بر تجارت و دسترسی به منابع ارزی حرکت کند، می‌تواند بخشی از انتظارات منفی را تعدیل کند. در مقابل، تداوم یا تشدید محدودیت‌ها می‌تواند فشار بر سمت عرضه ارز و انتظارات را حفظ کند.

بازگشت به ثبات؛ مسیر دشوار اما ضروری
نرخ دلار در اقتصاد ایران حاصل یک عامل واحد نیست. بخشی از افزایش آن ریشه در تورم بلندمدت و کاهش ارزش پول ملی دارد؛ بخشی تحت تأثیر رشد نقدینگی و شرایط مالی اقتصاد است و در مقاطع بحرانی، عواملی مانند تحریم، کاهش درآمدهای ارزی، جنگ، اختلال تجارت خارجی و افزایش تقاضای احتیاطی می‌توانند این روند را تشدید کنند. به همین دلیل نیز افزایش نرخ ارز در سال‌های اخیر را نمی‌توان صرفا به عملکرد یک دولت نسبت داد. دولت‌های مختلف در مقاطع متفاوت با همین مساله مواجه بوده‌اند، هرچند شدت شوک‌ها و کیفیت سیاستگذاری در هر دوره متفاوت بوده است. آنچه امروز اهمیت دارد، این است که اقتصاد ایران از چرخه جهش، تعدیل و جهش دوباره فاصله بگیرد. وعده دولت برای کنترل تورم و نرخ ارز و بازگرداندن ثبات اقتصادی، اگر با مجموعه‌ای هماهنگ از سیاست‌های پولی، مالی، ارزی، تجاری و تولیدی همراه شود، می‌تواند به بهبود شرایط کمک کند. البته صرف اعلام برنامه برای تغییر روند نرخ ارز کافی نیست و نتیجه نهایی به اجرای این سیاست‌ها و همچنین تحول شرایط داخلی و خارجی بستگی دارد. بازار ارز به سرعت به تغییر انتظارات واکنش نشان می‌دهد و برای بازگشت پایدار ثبات، لازم است علاوه بر مدیریت کوتاه‌مدت بازار، عوامل بنیادی موثر بر ارزش پول ملی نیز مورد توجه قرار گیرند. در نهایت، اقتصاد ایران برای عبور از وضعیت فعلی نیازمند کاهش نااطمینانی، تقویت ظرفیت‌های تولید و صادرات، حفظ منابع ارزی و کنترل تورم است. دولت تلاش خود را برای مدیریت این شرایط آغاز کرده و وعده داده است که آثار برنامه‌های آن به تدریج نمایان شود. اما نقطه مطلوب، صرفا کاهش مقطعی نرخ دلار نیست؛ هدف اصلی باید بازگشت اقتصاد ایران به یک ثبات نسبی و قابل پیش‌بینی باشد؛ ثباتی که در آن نرخ ارز نه با هر شوک سیاسی و اقتصادی، بلکه در چارچوب شرایط واقعی اقتصاد و با نوسانات قابل مدیریت حرکت کند.

عارف: به هیچ‌وجه نگران تحریم‌ها نیستیم

معاون اول رییس جمهور با شرح روایتی از استعفای محسن پاک‌نژاد گفت: حمید بورد فردی خوشنام و مسلط بر مسائل وزارت نفت است و انتظار داریم با مدیریت او، عملکرد این وزارتخانه جهش کند. محمدرضا عارف همچنین با بیان اینکه «به هیچ‌وجه نگران تحریم‌ها نیستیم و کشور در برابر تحریم‌ها آب‌دیده شده است»، تأکید کرد برنامه‌های توسعه صنعت نفت نباید عقب بیفتد و پروژه‌های فشارافزایی و توسعه میادین مشترک باید با شتاب بیشتری دنبال شود. عارف در مراسم معارفه حمید بورد، سرپرست وزارت نفت، با تأکید بر جایگاه صنعت نفت در برنامه‌های توسعه کشور گفت: صنعت نفت باید در برنامه‌های توسعه نقش مهمی به عنوان بخش مادر داشته باشد که البته وزارت نفت طی چند دهه اخیر نیز در این زمینه خوش درخشیده است. وی افزود: وزیر نفت در دو سال اخیر نقش برادر بزرگ را برای سایر بخش‌ها، حتی به بهای کاهش سهم وزارت نفت، ایفا کرده است.

تقدیر از عملکرد صنعت نفت در دو جنگ اخیر
معاون اول رییس جمهور با تشکر از زحمات مهندس پاک‌نژاد، وزیر سابق نفت و مدیران صنعت نفت در دو جنگ تحمیلی اخیر گفت: یکی از مدیران این بخش در طول جنگ رمضان به مدت ۴۵ روز در خارک حضور داشت. وجود همین نگاه در مدیران، ما را پیروز کرد، مردم را به جبهه خیابان آورد و دشمن را در برابر عظمت ایران به زانو درآورد. عارف با بیان اینکه برگزاری این مراسم بیشتر بهانه‌ای برای قدردانی از زحمات صنعت نفت است، افزود: وزیر پیشین نفت و سرپرست جدید هر دو از نیروهای خانواده صنعت نفت هستند و این نیروها مراسم تودیع یا معارفه نمی‌خواهند، اما به هر حال رسم خوبی برای قدردانی از مدیری است که به هر دلیلی مسوولیت خود را واگذار می‌کند.

امروز جای پاک‌نژاد خالی است
معاون اول رییس جمهور با اشاره به نحوه برگزاری مراسم معارفه وزرا در ابتدای فعالیت دولت چهاردهم گفت: در آن مقطع صبر می‌کردیم تا وزیر جدید بر امور وزارتخانه مسلط شود و مراسم معارفه را یکی دو هفته بعد برگزار می‌کردیم، اما درباره وزارت نفت حتی یک ساعت هم نیاز نبود مراسم به تأخیر بیفتد. وی افزود: امروز جای آقای پاک‌نژاد خالی است. او فردی دلسوز، پرتلاش، همراه، مسلط به کار و دغدغه‌مند است که امروز همراه خانواده در سفر است. قصد بازگشت داشت، اما من توصیه کردم سفر خود را ناتمام نگذارد.

وزارت نفت ظرف ۵ روز ۵۰ همت به دولت کمک کرد
عارف با تقدیر از عملکرد وزیر سابق نفت گفت: مهندس پاک‌نژاد در مسوولیت وزارت نفت عملکرد درخشانی داشت و براساس قانون اساسی، نگاه جامعی به مسائل کشور داشت. وی افزود: گاهی که در پرداخت یارانه مشکل داشتیم، تأمین آن را به وزارت نفت تحمیل می‌کردیم و مهندس پاک‌نژاد ظرف پنج روز ۵۰ همت به دولت کمک می‌کرد. دولت در بخش بهداشت و درمان نیز از کمک وزارت نفت استفاده کرد.

روایت عارف از استعفای پاک‌نژاد
معاون اول رییس جمهور درباره دلایل استعفای وزیر سابق نفت گفت: وزیر نفت سال گذشته به چند دلیل که یکی از آنها کسالت بود، بر رفتن از وزارتخانه اصرار داشت و استعفای کتبی داد که البته من با او برخورد تندی کردم و گلایه کردم که چرا بدون مشورت استعفا داده است و در نهایت به این نتیجه رسیدیم که استعفا را دنبال نکند. یک بار دیگر هم به او گفتم اگر قصد استعفا دارد، ابتدا با من هماهنگ کند، اما او بدقولی کرد. رییس جمهور هم در نهایت در برابر اصرار وزیر نفت به استعفا گفت که مهندس پاک‌نژاد اصرار به رفتن داشت و من پذیرفتم. وی با اشاره به حواشی ایجادشده پیرامون تغییرات مدیریتی گفت: در این جابه‌جایی‌ها حواشی ایجاد می‌شود که ۹۰ تا ۹۵ درصد آن واقعیت ندارد و بهترین کار، سکوت در برابر ادعاهای مربوط به حذف و کنار گذاشتن افراد است. مهندس پاک‌نژاد همچنان در خدمت صنعت نفت باقی خواهد ماند. من یک یار صمیمی را از دست دادم، اما کشور ما آنقدر سیاسی است که اگر این جلسه امروز برگزار نمی‌شد، با ادعاهای واهی روبه‌رو می‌شدیم.

جابه‌جایی مدیران نباید به عملکرد وزارتخانه آسیب بزند
عارف با اشاره به رویکرد دولت برای انتخاب سرپرست وزارت نفت از داخل این مجموعه گفت: هر بار آقای بورد را دیدم، بیشتر به وی علاقه‌مند شدم. او ابتدا مسوولیت سرپرستی وزارت نفت را نمی‌پذیرفت، زیرا تصور می‌کرد اگر این مسوولیت را قبول کند به آقای پاک‌نژاد کم‌لطفی کرده است. وی افزود: وزارت نفت نیروهای نخبه زیادی دارد که نقش موثر آنها در بازسازی صنایع نفت و گاز اثبات شده. قرار هم نیست ما مدیران تا ابد در مسوولیت بمانیم؛ آنچه اهمیت دارد این است که هنگام رفتن مدیران، روابط آنها با مجموعه بهتر از قبل از حکم گرفتن باشد؛ یعنی جدا شدن مدیران نیز باید با رفاقت و تفاهم باشد. وی با تشکر از بورد برای پذیرفتن این مسوولیت تأکید کرد: قرار نیست با جابه‌جایی مدیران، عملکرد وزارتخانه یا دستگاه‌ها آسیب ببینند. ما از عملکرد وزارت نفت رضایت داریم، اما باید هر روز شاهد عملکرد بهتری باشیم. معتقدم هر تغییری می‌تواند زمینه تغییرات جهشی را فراهم کند. آقای بورد فردی خوشنام است که بر مسائل وزارت نفت اشراف دارد و مطمئن هستیم با مدیریت او جهشی در عملکرد این وزارتخانه ایجاد خواهد شد.

به هیچ‌وجه نگران تحریم‌ها نیستیم
معاون اول رییس جمهور در ادامه تأکید کرد: ما به هیچ‌وجه نگران تحریم‌ها نیستیم، زیرا کشور در برابر تحریم‌ها آب‌دیده شده است. وی افزود: اوایل انقلاب همه دعا می‌کردیم کاش کشور نفت نداشت تا بتواند رشد کند، زیرا این تلقی وجود داشت که نفت ما را تنبل کرده است. برخلاف القای دیگران، کشور ثروتمندی هم نیستیم و کل منابع زیرزمینی ما از تولید ناخالص داخلی برخی کشورها نیز کمتر است. عارف ادامه داد: قرار بود وابستگی بودجه به نفت صفر شود و در برنامه‌های توسعه نیز این سیاست گنجانده شد که باید در این مسیر با شتاب بیشتری حرکت کنیم.

وزارت نفت در اجرای ۱۱۷ طرح فناورانه پیشتازی کند
معاون اول رییس جمهور با اشاره به تصویب ۱۱۷ طرح در حوزه نفت، گاز و پتروشیمی در ستاد ویژه توسعه فناوری گفت: به رییس جمهور عرض کردم که باید به این دستاوردها افتخار کرد، زیرا این برنامه‌ها و طرح‌ها مسیر جدیدی را در این حوزه مهم ایجاد می‌کنند. وی افزود: وزارت نفت نیز باید در اجرای این برنامه‌ها پیشتازی کند، زیرا انتظار زیادی از این وزارتخانه برای توسعه کشور وجود دارد و باید این رسالت و افتخار خود را همچنان حفظ کند.

جنگ‌های امروز، جنگ‌های فناوری است
عارف همچنین به سرپرست وزارت نفت توصیه کرد رویکرد ارتباط این وزارتخانه با دانشگاه‌ها و تربیت نیروی انسانی کارآمد را تقویت کند و گفت: جنگ‌های امروز، جنگ‌های فناوری است و ما به دلیل توجه به فناوری در برابر دشمن شکست نخوردیم. وی ادامه داد: با این حال دشمن قوی‌ترین و بهترین تولیدات فناوری را در اختیار دارد و اگر پدافند و سایبر ما مقتدر باشد، دشمن هیچ کاری نمی‌تواند بکند.

پروژه‌های فشارافزایی و میادین مشترک با شتاب بیشتری دنبال شود
معاون اول رییس جمهور در پایان با تأکید بر اینکه بازسازی صنایع آسیب‌دیده در دو جنگ تحمیلی اخیر در حوزه نفت، گاز و پتروشیمی باید با نوسازی و بهسازی همراه باشد، گفت: دولت در حال تدوین برنامه‌ای دوساله برای اداره کشور است که هم بهترین و هم بدترین شرایط را برای کشور در نظر گرفته است و وزارت نفت نیز باید چنین برنامه‌ای داشته باشد. عارف تأکید کرد: نباید به هیچ‌وجه برنامه‌های توسعه عقب بیفتد. وزارت نفت پروژه‌های فشارافزایی را دنبال کرده و باید در زمینه میدان‌های مشترک نیز بیشتر فعالیت کند. دولت هم در خدمت وزارت نفت است تا مسیر پیش‌رو با شتاب بیشتری دنبال شود.

اقتصاد کلان

ایرانی‌ها ۵ برابر استاندارد جهانی حساب بانکی دارند!

تعداد حساب‌های موجود در شبکه بانکی برای جمعیت ۸۷ میلیون نفری ایران حدود ۶۵۰ میلیون فقره اعلام شده است؛ یعنی به‌طور متوسط به ازای هر ایرانی حدود ۷.۵ حساب بانکی و به ازای جمعیت بزرگسال ۱۰ حساب بانکی وجود دارد؛ رقمی که پنج برابر استانداردهای جهانی است! بر اساس برآوردهای مرکز آمار ایران، جمعیت کشور در سال ۱۴۰۵ حدود ۸۷ میلیون و ۱۳۴ هزار نفر است. در همین حال، بانک مرکزی تعداد حساب‌های بانکی اشخاص حقیقی را بیش از ۶۵۰ میلیون فقره اعلام کرده است. تقسیم ۶۵۰ میلیون حساب بر جمعیت ۸۷ میلیون و ۱۳۴ هزار نفری کشور نشان می‌دهد که به ازای هر ایرانی به‌طور متوسط حدود ۷.۵ حساب بانکی وجود دارد. البته این محاسبه به معنای آن نیست که هر فرد دقیقا ۷.۵ حساب دارد، بلکه نسبت کل حساب‌های ثبت‌شده به کل جمعیت کشور را نشان می‌دهد. اما اگر مبنا را جمعیت بزرگسال کشور قرار دهیم، فاصله بیشتر نمایان می‌شود. با توجه به ساختار سنی جمعیت ایران، جمعیت افراد ۱۸ ساله و بیشتر در سال جاری حدود ۶۵ میلیون نفر برآورد می‌شود. بنابراین، نسبت ۶۵۰ میلیون حساب به جمعیت بزرگسال به حدود ۱۰ حساب به ازای هر فرد ۱۸ ساله و بیشتر می‌رسد.
این نسبت در حالی به دست می‌آید که طبق اعلام رییس کل بانک مرکزی، میانگین استانداردهای جهانی کمتر از دو حساب برای هر فرد است.
همتی با اشاره به وجود نزدیک به ۶۵۰ میلیون حساب بانکی در کشور گفته که هدف بانک مرکزی این است طی یک بازه زمانی حدود دو ساله، تعداد حساب‌های موجود را به حدود ۳۰۰ میلیون حساب کاهش دهد.
بر این اساس، حتی اگر نسبت حساب‌ها به کل جمعیت کشور را مبنا قرار دهیم، وضعیت فعلی ایران حدود چهار برابر عدد کمتر از دو حساب مورد اشاره رییس کل بانک مرکزی است. البته مقایسه تعداد حساب‌های بانکی کشورها باید با احتیاط انجام شود؛ چرا که «تعداد حساب» با «تعداد افراد دارای حساب» یکسان نیست و در کشورهای مختلف ممکن است حساب‌های شرکتی، مشترک، دولتی، غیرفعال یا انواع مختلف حساب‌های سپرده با تعاریف متفاوت در آمارها لحاظ شوند. بانک جهانی نیز در مطالعات خود تأکید کرده که تعداد حساب‌های سپرده الزاما معادل تعداد صاحبان حساب نیست. با این حال، حتی با در نظر گرفتن این ملاحظات، نسبت محاسبه شده برای ایران نشان می‌دهد که انباشت حساب‌های بانکی به یک موضوع قابل توجه برای نظام بانکی تبدیل شده است. بخشی از این حساب‌ها ممکن است مربوط به حساب‌هایی باشد که سال‌ها قبل افتتاح شده اما دیگر مورد استفاده قرار نمی‌گیرند. بخشی نیز ممکن است به دلیل تغییر بانک، افتتاح حساب برای دریافت تسهیلات، خدمات مختلف بانکی، دریافت حقوق یا استفاده از طرح‌های متفاوت بانکی ایجاد شده باشند. در عین حال، بانک مرکزی معتقد است وجود تعداد زیادی حساب بلااستفاده یا حساب‌هایی که صاحب آنها از وجودشان اطلاع ندارد، می‌تواند زمینه‌ساز مشکلات حقوقی، مالی و نظارتی شود. همتی در مراسم رونمایی از حسام با اشاره به ضرورت مبارزه با پولشویی و جلوگیری از حساب‌های اجاره‌ای گفته است بسیاری از شهروندان ممکن است حساب‌هایی داشته باشند که حتی از وجود آنها اطلاع نداشته باشند یا از حساب آنها به شکل جعلی استفاده شود. بانک مرکزی همچنین اعلام کرده است که انباشت صدها میلیون حساب بانکی پراکنده، علاوه بر ایجاد بار عملیاتی برای شبکه بانکی، می‌تواند ریسک‌های حقوقی و مالی برای شهروندان ایجاد کند. در همین راستا، بانک مرکزی سامانه «حسام» را راه‌اندازی کرده است تا افراد بتوانند فهرست حساب‌های بانکی خود در بانک‌ها و موسسات اعتباری مختلف را به صورت یکجا مشاهده کنند. بر اساس اعلام بانک مرکزی، افراد پس از احراز هویت می‌توانند حساب‌های خود را مشاهده کرده و حساب‌های غیرضروری یا مازاد را برای تعیین تکلیف انتخاب کنند. همچنین در صورت وجود مانده در حساب مازاد، موجودی آن پس از طی فرآیندهای قانونی می‌تواند به حساب پایه فرد منتقل شود. این اقدام در واقع تلاشی برای انتقال مدیریت حساب‌ها از شعب متعدد بانکی به یک بستر متمرکز و در دسترس شهروندان است؛ به‌ویژه برای افرادی که طی سال‌های گذشته در بانک‌های مختلف حساب افتتاح کرده‌اند اما تصویر دقیقی از تعداد حساب‌های خود ندارند. بانک مرکزی حالا هدفی مشخص برای این ساماندهی تعیین کرده است؛ کاهش تعداد حساب‌های بانکی اشخاص حقیقی از حدود ۶۵۰ میلیون به ۳۰۰ میلیون حساب طی حدود دو سال. اگر این هدف محقق شود، حدود ۳۵۰ میلیون حساب، معادل بیش از نیمی از حساب‌های فعلی، باید تعیین تکلیف، بسته یا از چرخه حساب‌های مازاد خارج شوند. همتی گفته است این فرآیند به صورت تدریجی انجام خواهد شد و در مرحله نخست انتظار می‌رود حدود ۱۰۰ میلیون حساب بسته شود. به این ترتیب، سامانه حسام را می‌توان بخشی از برنامه بانک مرکزی برای حرکت به سمت شفافیت بیشتر تراکنش‌ها، کاهش حساب‌های بلااستفاده و فراموش‌شده، کنترل حساب‌های اجاره‌ای و تقویت مبارزه با پولشویی دانست؛ برنامه‌ای که در صورت موفقیت، می‌تواند تعداد حساب‌های بانکی کشور را از عدد کم‌سابقه ۶۵۰ میلیون فقره به حدود ۳۰۰ میلیون فقره برساند.

ایلان ماسک بار دیگر تریلیونر شد

بر اساس شاخص میلیاردرهای بلومبرگ، ثروت ایلان ماسک، ثروتمندترین فرد جهان، روز دوشنبه پنجم اکتبر، ۶۵ میلیارد دلار افزایش یافت و به ۱.۰۴ تریلیون دلار رسید که ناشی از افزایش ارزش سهام او در شرکت‌های اسپیس ایکس و تسلا بود. ارزش سهام اسپیس ایکس از ابتدای اکتبر تاکنون ۱۳ درصد افزایش یافته و سهام تسلا نیز ۶.۷ درصد رشد کرده است. این نخستین بار در سه ماه گذشته است که ثروت این میلیاردر ۵۵ ساله بار دیگر از مرز یک تریلیون دلار عبور می‌کند. ماسک در ژوئن، پس از رشد چشمگیر ارزش اسپیس ایکس در پی عرضه اولیه سهام رکوردشکن این شرکت، برای نخستین بار به عنوان اولین تریلیونر جهان شناخته شد. اما مدت کوتاهی بعد، با افت سهام اسپیس ایکس و نگرانی‌ها درباره ارزش‌گذاری بسیار بالای این شرکت، این جایگاه را از دست داد. تا اواخر جولای، کاهش بیش از ۶۰۰ میلیارد دلاری ثروت ماسک از اوج خود، به اندازه‌ای بود که از ثروت هر فردی که تاکنون در فهرست ۵۰۰ ثروتمند جهان بلومبرگ قرار گرفته بود -البته به‌جز خود ماسک- بیشتر شد.